

MUZEUL DE ISTORIE NATURALĂ IAȘI. DE LA „CABINETUL ELEFANTULUI” LA SALA „ALEXANDRU IOAN CUZA”

Ion COJOCARU
Ana DAVIDEANU*

Între lăcașurile de cultură cu menire educațională ale Moldovei viețuiește de aproape 180 de ani Muzeul de Istorie Naturală din Iași, cu o bogată colecție din domeniul zoologiei, geologiei, paleontologiei, botanicii sau istoriei, cifrată la peste 300000 de exemplare¹. Muzeul ieșean de Istorie Naturală, cu sediul în Bd. Independenței 16, Iași, a fost înființat la data de 4 februarie 1834, din inițiativa unui grup restrâns de membri ai Societății de Medici și Naturaliști din Iași, în frunte cu Iacob Cihac, Gheorghe Asachi, Mihail Zotta, Constantin Sturza și Costachi Negri. Este primul muzeu de acest gen înființat în Principatele Române și, ca instituție culturală de primă importanță în țară, avea drept scop să prezinte publicului din Iași „bogățiile pământene și subpământene ale Moldovei, precum și curiozități din alte părți ale lumii”.

Solemnitatea inaugurării Muzeului a avut loc în casa Balș, de pe ulița Podu Verde, azi bulevardul Copou. În această casă Muzeul a funcționat până în anul 1838, când s-a mutat în Sala mare de la Academia Mihăileană. În anul 1840 s-a cumpărat pentru Muzeu casa vornicului Costachi Sturza de pe ulița Hagioaiei, azi bulevardul Independenței, nr. 16, clădire în care Muzeul își desfășoară activitatea și în prezent, împreună cu Societatea de Medici și Naturaliști. În articolul 5 din Proiectul de cumpărare al casei se menționează: „Cumpărarea acestei case este destinată special pentru *Cabinetul de Istorie Naturală* sau *Muzeu*, fiind făcută într-un scop al binelui public”. Clădirea, cunoscută și sub denumirea de casa Roset, a fost construită la finele secolului al XVIII-lea, în stil neoclasic, cu boltă pentru trăsuri, fiind astăzi unul din puținele monumente arhitectonice ale Iașului cu o structură a parterului de bolți pe arce.

* Conf. dr. Ion Cojocaru este director al Muzeului de Istorie Naturală Iași; dr. Ana Davieanu, este muzeograf în cadrul aceluiași Muzeu.

¹ La redactarea textului de față s-a folosit următoarea bibliografie: M. Constantineanu, Ș. Cărăușu, *Profesorul Ioan Borcea. Contribuții la istoria dezvoltării Universității din Iași, 1860-1960*, vol. II, Întreprinderea Poligrafică Oradea, 1960, p. 138-148; N. Macarovici, *Muzeul de Istorie Naturală din Iași Contribuții la istoria dezvoltării Universității din Iași, 1860-1960*, vol. II, Întreprinderea Poligrafică Oradea, 1960, p. 186-193; Idem, *Muzeul de Istorie Naturală al Universității „Al. I. Cuza” Iași*. Editura Meridiane, 1968, București; C. V. Mândru, C. V., *150 de ani de la înființarea Muzeului de Istorie Naturală din Iași, 4 februarie 1834-4 februarie 1984*, Editura Universității „Alexandru I. Cuza” Iași, 1984, p. 11-54; Idem, *Colecțiile științifice ale Muzeului de Istorie Naturală Iași – Vertebrate*, Editura Universității „Alexandru I. Cuza”, Iași, 1985.

Personalitățile vremii au înzestrat Muzeul cu exponate rare, care astăzi sporesc valoarea colecțiilor: oasele de mamut și rinocer blănos donate de mitropolitul Veniamin Costachi, găsite agățate drept contragreutate la cumpăna unei fântăni din Râșca, ținutul Fălțiceniilor, colecția de minerale din diferite colțuri ale lumii donată de N. Chiriacopol, cărți rare din biblioteca familiei Balș și cel mai exotic dintre exponate – marele elefant Gaba.

Una din piesele emblematice ale Muzeului de Istorie Naturală din Iași este elefantul indian expus în sala mare, numită și „Sala Elefantului”, elefant care a aparținut cercului Italian Luzzatto, aflat în turneu în Iași la sfârșitul anului 1834. Elefantul murind din cauza frigului a fost cumpărat cu suma de 135 de galbeni pentru Palatul Domnesc dar, la stăruințele lui Iacob Czihaș, domnitorul Grigore Mihail Sturdza acceptă să doneze elefantul Muzeului. Preparatorul Wilhelm Fleck curăță și montează scheletul și abia după 25 de ani preparatorul Franz Martin Kieser a naturalizat pielea care, timp de un sfert de veac, se uscăse atât de mult încât a fost nevoie să fie ținută la înmuiat timp de 6 luni în havuzul din curtea Muzeului. La 12 decembrie 1958, în cursul lucrărilor de restaurare a elefantului, în interior au fost găsite o scrisoare datată „Jassy, Oktober 1861”:

„Acest elefant a murit în 1834 și pielea a fost preparată în octombrie 1861. Lăcătușul din Siret a construit scheletul, fabricantul de mobile Ferdinand Klaruber din Praga, Boemia, a executat lucrările de tâmplărie, Mathias Kieser din Aschaffenburg, în Bavaria, preparator, am ajustat și montat pielea”.

Cabinetul de Istorie Naturală devine cunoscut marelui public și prin faptul că, în una din sălile lui, deputații din Partida Națională, în noaptea de 3/15 ianuarie 1859, reprezentanții partidei unioniste din Moldova au hotărât candidatura colonelului Alexandru Ioan Cuza la domnia Moldovei. Sala de ședințe a Societății de Medici și Naturaliști era folosită încă anul

1858 pentru întâlnirile membrilor Partidei Naționale. Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Nicolae Docan, Constantin Rolla, Anastasie Panu, Petru Cazimir s-au întâlnit aici, în vecinătatea apartamentului lui Dimitrie Rallet. După îndelungi dezbateri, a fost propusă candidatura colonelului Cuza pentru alegerile de domn al Moldovei. Alegerile au avut loc la data de 5 ianuarie 1859 la palatul administrativ Iași; astfel Moldovenii fiind cei care l-au ales primii pe Cuza Domn.

Vasile Alecsandri povestește astfel evenimentul: *„Începurăm prin a alege un loc pentru reuniunile noastre premurgătoare și aleserăm apartamentul sărmanului prieten Rallet, la Cabinetul de Istorie Naturală, ceea ce făcu să se dea grupului nostru numele de Gruparea de la Elefant”*. Nicolae Șuțu, în memoriile sale, publicate în anul 1900, confirmă modul în care s-au desfășurat evenimentele: *„Membrii acestei părți ai camerei, cu nuanțe progresiste se reuniau în fiecare seară, într-o sală a Cabinetului de Istorie Naturală, un schelet de elefant care se întâlnea în locul în care traversai sala, a dat acestor reuniuni numele marelui mamifer”*.

Astfel, în baza faptelor de mare semnificație istorică petrecute aici, în 23 mai anul 1955 a fost luată o hotărâre ministerială prin care sala este declarată Monument istoric.

Sala istorică a fost însă organizată încă din anul 1910. În această încăpere se păstrează urnele în care deputații au votat, prin vot secret, în trei tururi de scrutin, propunerea colonelului Cuza ca domn al Moldovei. La loc de cinste stau și albumul cu fotografiile deputaților munteni care au votat alegerea lui Cuza la 24 Ianuarie 1859, la București, (donația a fostului președinte al Societății, Anastasie Fătu din anul 1873), un portret al domnitorului pictat de C. D. Stahi (donație a colonelului Constantin Langa din ianuarie 1887), un fotoliu scaun folosit de Cuza în 1855 ca președinte al Tribunalului din Galați (donat de prefectura județului Covurlui la 22 august 1881) . În sala mai sunt păstrate documente și imagini legate de Istoricul clădirii, al Muzeului și al Societății de Medici și Naturaliști. Sala Monument istoric „Alexandru I. Cuza” sau „Cabinetul de la Elefant” este astăzi un punct central al Muzeului, reconstituit cu grijă și păstrat cu respect față de memoria personalităților care au trudit pentru înfăptuirea Unirii. Vizitatorii, circa 25.000 în

fiecare an, care îi trec pragul simt aici vibrația unui moment profund al istoriei neamului românesc.

The Natural History Museum of Iași. From the “Elephant’s Cabinet” to the “Alexandru Ioan Cuza” Hall

Abstract

The Natural History Museum of Iași, located in 16th Independenței Boulevard, was founded in 4 of February, on the initiative of the members of the Medics and Naturalists’ Society. This is the first museum of this type in the Romanian Principalities. Due to its early founding date and the lack of history and archaeology museums, the collections of the Natural History Museum included a large number of exhibits of historical nature, which are interesting for scholars of this persuasion.

The Natural History Museum of Iași was also known in that time as the “Elephant’s Cabinet”, due to the presence in its collections of a taxidermy preparation of an Indian elephant. Thus, the “Elephant’s Room” was the gathering place of the Unionist party, as early as 1858. In 3rd of January 1859, these elected as sole candidate for the throne the colonel Alexandru Ioan Cuza, an event of prime historical significance that occurred in a museum room. Cuza won afterwards the elections of 5 January, becoming the reigning prince of Moldavia, which was the first step towards the Union of the two Romanian Principalities. To commemorate the event, in the salon of the building was established a special exhibition dedicated to Union of 1859 and to Alexandru Ioan Cuza. It exhibits several valuable objects evoking the subject of the Union, objects that deserves to be better known by the general public, as well as by the specialists.